

WOJCIECH CHUDY

Katolicki Uniwersytet Lubelski

MIECZYŚLAW ALBERT KR PCEM OP

I. DZIEŁA. A. Pozycje ksi kowe. *Realizm ludzkiego poznania.* Poznań 1959, s. 652; *Teoria analogii bytu.* Lublin 1959, s. 415; *Dlaczego zło? Rozważania filozoficzne.* Kraków 1962, s. 190 (wyd. II poszerz., *Dzieła*, III, 1995). Tłum. franc. G. Roussel: *Pourquoi le mal?* Paris 1967, s. 227; [(Wspólnie z S. Kami skim) *Z teorii i metodologii metafizyki.* Lublin 1962, s. 415; *Struktura bytu. Charakterystyczne elementy systemu Arystotelesa i Tomasza z Akwinu.* Lublin 1963, s. 361 (wyd. II popraw., *Dzieła*, V, 1995); (Wspólnie z T. e-lele nikiem) *Arystotelesowska koncepcja substancji. Ogólna teoria i wybór tekstów.* Lublin 1966, s. 214; *Metafizyka. Zarys podstawowych zagadnie .* Poznań 1966, s. 558 (Kolejne wydania: 1978, 1984, 1985, 1988. Przekład angielski: M. Lescoe, A. Woznicki, Th. Sandok i in.: *Metaphysics. An Outline of the Theory of Being.* New York-London 1991); *Ja człowiek. Zarys antropologii filozoficznej.* Lublin 1974, s. 455 (kolejne wydania: 1979, 1986, 1991. Przekład angielski M. Lescoe, R. Duncan: *I-Man. An Outline of Philosophical Anthropology.* Mariel Publ., New Britain, Conn. 1983; tłum. chi skie T. Lu, 1989); *Człowiek i prawo naturalne.* Lublin 1975, s. 259 (Kolejne wydania: 1986, 1993. Przekład angielski M. Szyska: *Person and Natural Law.* New York 1993); *De ente et essentia Thomas Aquinas. O bycie i istocie.* Przekład, komentarz, studia. Lublin 1981, s. 164; *Człowiek-kultura - uniwersytet, wybór i oprac. ks. A. Wawrzyniak.* Lublin 1982, s. 520; *J zyk i wiat realny.* Lublin 1985, s. 368 (wyd. II, *Dzieła*, XIII, 1995); *Kim jest człowiek?* Warszawa 1987, s. 69; *Człowiek w kulturze.* Rzym-Warszawa 1990, s. 369 (wyd. II, 1996); *Suwerenno ... czyja? Łódź 1990, s. 103; O rozumienie filozofii (Dzieła, XIV).* Lublin 1991, s. 322; *U podstaw rozumienia kultury (Dzieła, XV).* Lublin 1991, s. 268; *Wprowadzenie do filozofii polityki, cz. I.* Lublin 1992, s. 115; *O ludzk polityk !* Katowice 1993, s. 321 (wyd. II, *Dzieła*, XVII, 1998); *Odzyska wiat realny.* Lublin 1993, s. 768 (wyd. II, *Dzieła*, XXIII, 1999); *Poznawa czy my le . Problemy epistemologii tomistycznej (Dzieła, VII).* Lublin 1994, s. 328; *Byt i istota (Dzieła, XI).* Lublin 1994, s. 239; *Psychologia racjonalna (Dzieła, XX).* Lublin 1996, s. 304; *Rozmowy o metafizyce. Z Mieczysławem Albertem Kr pcem rozmawia A. Maryniarczyk.* Lublin 1997, s. 99; *Filozofia w teologii.* Lublin 1998, s. 144; *Filozofia - co wyja nia?* Lublin 1998, s. 142; *Rozważania o narodzie.* Lublin 1998, s. 70; *Filozofia w teologii. Czytaj c Encyklik „Fides et ratio ”.* Lublin 1999, s. 146;

B. Wa niejsze artykuły i studia. *Pochodzenie Ducha wi tego przez mi- to wedle w. Tomasza z Akwinu.* „Polonia Sacra” 1 (1948), z. 3-4, s. 337-339; *Inquisitio circa Divi Thomae doctrinam de Spiritu Sancto prout amo- re.* „Divus Thomas” 53 (1950), s. 474-495; *Raz jeszcze o kinetycznym do- wodzie na istnienie Boga.* „Znak” 4 (1950), nr 25, s. 281 -295; *Egzystencjalizm tomistyczny.* „Znak” 5 (1951), nr 2, s. 108-125; *Egzystencjalne podstawy transcendentalnej analogii bytu.* „Sprawozdania z Czynno ci Wydawniczej i Posiedze Naukowych oraz Kronika Towarzystwa Naukowego Katolickie- go Uniwersytetu Lubelskiego” 6 (1954), s. 69-72; *Analysis formationis concep- tus entis existentialiter considerate.* „Divus Thomas” 59 (1956), s. 320-350; *O rehabilitacj analogii bytowej.* „Roczniki Filozoficzne” 5 (1955/1957), z. 4, s. 103-119; *Próba ustalenia struktury bytu intencjonalnego (Egzystencjal- no-ontyczna interpretacja aktu poznania).* „Collectanea Theologica” 28 (1957), fasc. 2, s. 303-381; *Zdrowy rozs dek a krytyka poznania.* „Znak” 9 (1957), nr 4, s. 291-305; *Konfesyjno uczelni i wolno nauki.* „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 1 (1958), nr 1, s. 5-19; *Matematyczny i filozoficzny interpretacjonizm materii,* tam e, nr 3, s. 9-30; *Neotomizm* [Referat wygłoszony w ramach I Tygodnia Filozoficznego KUL. Lublin, 10-14 II 1958 r.]. „Znak”, 10 (1958), nr 6, s. 623-636; *O kultur filo- zoficzn* , w: *KUL w oczach wychowanków. Zało enia, wspomnienia, sprawo- zdania.* Lublin 1958, s. 19-3 2; *Problem warto ci poznania.* „Wi ” 1 (1958), nr 4, s. 5-19; *Zagadnienie jednostkowienia bytów materialnych.* „Roczniki Filozoficzne” 6 (1958), z. 1, s. 97-148; *Poznawalno Boga i duszy: trudno ci -podstawy rozwa a .* „Znak” 11 (1959), nr 6, s. 747-757; *Poznawalno Boga w naukach szczegółowych i w filozofii,* tam e, nr 5, s. 564-577; *Struk- tura aktu miło ci u w. Tomasza z Akwinu.* „Roczniki Teologiczno-Kanonicz- ne” 6 (1959), z. 1-2, s. 135-154; *Teoria materii (Uj cie fizykalne i filozo- ficzne).* „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 2 (1959), nr 2, s. 3-48; *Transcendentalia i uniwersalia (Próba ustalenia ich znacze).* „Roczniki Filozoficzne” 7 (1959), z. 1, s. 5-39;

Aspekty filozoficzne teorii ewolucji. „Znak” 12 (1960), nr 6, s. 776-801; *Dwie podstawy tłumaczenia problemu zła.* Roczniki Filozoficzne” 8 (1960), z. 1, s. 55-70; *The Problem of Cognition,* w: *Modern Catholic Thinkers. An Anthology,* ed. R. Caponigri. London 1960, Burns and Oates, s. 548-562; *Die Theorie der Materie in physikalischer und philosophischer Sicht.* „Philoso- phisches Jahrbuch” 69 (1961) s. 134-176; *Podstawy klasyfikacji poznania i nauk. Próba interpretacji my li Tomasza z Akwinu w komentarzu.* „In Bo- ethium De Trinitate”. „Roczniki Filozoficzne” 9 (1961), z. 1, s. 5-30; [Wspól- nie ze S. Kami skim] *Specyficzno poznania metafizycznego* [Tekst re- feratu wygłoszonego na IV Tygodniu Filozoficznym KUL. Lublin, 13-17 II 1961 r.]. „Znak” 13 (1961); [Głos M. A. Kr pca w:] *Sprawozdanie z konfe-*

rencji naukowej Sekcji Filozoficznej profesorów wy szych zakładów teologicznych w Polsce. „Roczniki Filozoficzne” 10 (1962), z. 4, s. 87-124; *Byt i pi - kno*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 6 (1963), nr 1, s. 15-34; *Filozofia i post p.* „Znak” 15 (1963), nr 2-3, s. 359-368; *O rozumienie metafizyki*, tam e, nr 9, s. 1077-1082; *Pour une interpretation contemporaine de la metaphysique thomiste*, w: *Die Metaphysik im Mittelalter, ihr Ursprung und ihre Bedeutung* (Miscellanea Mediaevalia, t. II). Berlin 1963, W. de Gruyter, s. 341-347; *O filozofii kultury*. „Znak” 16 (1964), nr 7-8, s. 813-825; *Zagadnienie przedmiotu metafizyki Arystotelesa*. „Roczniki Filozoficzne” 12 (1964), z. 1, s. 17-26; *Filozofia bytu a zagadnienie warto ci*. „Znak” 17 (1965), nr 4, s. 424-438; *O rozumienie Arystotelesa*. „Roczniki Filozoficzne” 13 (1965), z. 1, s. 129-131; *Prze ycie moralne a etyka*. „Znak” 17 (1965), nr 9, s. 1129-1146; *Rola analogii w teologii*, w: W. Granat: *Dogmatyka katolicka*, tom wst pny. Lublin 1965, s. 163-178; *Philosophy and Evolution*, w: *The Valley of Silence. Catholic Thought in Contemporary Poland*, ed. by J. J. Zatkan. Notre Dame-London 1967, s. 85-111; *Religia i nauka* [Tekst odczytu wygłoszonego na X Tygodniu Filozoficznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin, 20-24 II 1967 r.]. „Znak” 19 (1967), nr 7-8, s. 861- -887; *Z filozoficznej problematyki bada nad koncepcj materii jako skłladnika realnego bytu*. „Studia Philosophiae Christianae” 3 (1967), nr 2, s. 17-48; *Człowiek w perspektywie mierni*, w: *O Bogu i o człowieku. Problemy filozoficzne*, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1968, s. 123-148; *Filozofia i Bóg*, w: tam e, s. 11-56; *Materia i forma, ich ró ne rozumienie w historii filozofii*. „Roczniki Filozoficzne” 16 (1968), z. 1, s. 55-65; *Metafizyka i problem Boga*, w: *Studia z filozofii Boga*, t. I, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1968, Akademia Teologu Katolickiej, s. 347-379; *O naukowy profil Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 11 (1968), nr 3-4, s. 51-56; *O tomistyczn koncepcj prawa naturalnego*, w: *W nurcie zagadnie posoborowych*, t. II, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1968, s. 11-36; *Współczesne kierunki epistemologiczne w tomizmie. Przegl d stanowisk*, w: E. Gilson: *Realizm tomistyczny*. Warszawa 1968, s. 169-326; *Człowiek wobec wyboru*, w: *O Bogu i o człowieku*, t. II: *Problemy filozoficzne i teologiczne*, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1969, s. 149-173; *Filozoficzne aspekty dobra i zła moralnego*, w: *W nurcie zagadnie posoborowych*, t. III, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1969, s. 51-70; *Jednostka a spolecze stwo* [Tekst odczytu wygłoszonego na XII Tygodniu Filozoficznym KUL. Lublin, luty 1969 r.]. „Znak” 21 (1969), nr 6, s. 684-712; *Metafizyka - ale jaka?* „Roczniki Filozoficzne” 17 (1969), z. 1, s. 55-62; *O realizm metafizyki*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 12 (1969), nr 4, s. 9-20;

O rozumienie ról nych filozoficznych systemów. Referat wygłoszony na posiedzeniu Wydziału Humanistycznego 16 III 1965. „Folia Societatis Scientiarum Lublinensis”, Sectio A, 6/9 (1966/1969), s. 89-93; *Idee przewodnie we współczesnej filozofii człowieka.* „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 13 (1970), nr 4, s. 21-33; *Somme d’aspects postconciliaires de l’anthropologie chrétienne,* w: *La pensée postconciliaire en Pologne,* dir, par J. My ków. Varsovie 1970, Académie de Theologie Catholique, s. 21-30; *Filozoficzne implikacje strukturalizmu na terenie antropologii.* „Znak” 23 (1971), nr 5, s. 561-570; *Intencjonalny charakter kultury,* w: *Logos i ethos.* Rozprawy filozoficzne, pod red. K. Kłósaka, 1971, Polskie Towarzystwo Teologiczne, s. 203-219; *Stefan Kardynał Wyszy ski a Katolicki Uniwersytet Lubelski.* „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 14 (1971), nr 3, s. 3-17; *Form und Materie,* w: *Historisches Wörterbuch der Philosophie,* Bd. II, hrsg. von J. Ritter. Basel-Stuttgart 1972, s. 977-1030; [Wspólnie z Z. J. Zdybick] *Tomistyczna koncepcja wi to ci,* w: *Błogosławiony Maksymilian w ród nas.* „W nurcie zagadnie posoborowych”, t. VI, pod red. bpa B. Bejze, Warszawa 1972, s. 405-418; *Akt i mo no* , w: *Encyklopedia Katolicka,* t. I, pod red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyka, Z. Sułowskiego. Lublin 1973, kol. 273-275; *Chrze cijanin wobec nauki i religii,* w: *Studia z filozofii Boga,* t. II, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1973, Akademia Teologii Katolickiej, s. 243-281; *Katolickie uniwersytety w Ko cieie i w wiecie.* „Tygodnik Powszechny” 27 (1973), nr 2, s. 3; *Od koncepcji ku teorii osoby,* w: *Z zagadnie kultury chrze cija skiej.* Kardynałowi Stefanowi Wyszy skiemu, Prymasowi Polski, Katolicki Uniwersytet Lubelski. Lublin 1973, s. 173-189; *Ksi ka kardynała Karola Wojtyły monografi osoby jako podmiotu moralno ci* [Tekst wypowiedzi w dyskusji nad ksi k K. Wojtyły *Osoba i czyn* (Kraków 1969, PTT) - KUL, 16 XII 1970 r.]. „Analecta Cracoviensia” 5-6 (1973-1974) s. 57-61; [Wspólnie z Z. J. Zdybick] *O tomistycznej drodze poznania Boga,* w: *Aby pozna Boga i człowieka,* cz. I: *O Bogu dzi* , pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1974, s. 71-83; *Spójno koncepcji bytu w w złowych punktach systemu w. Tomasza. W 700-lecie mierci w. Tomasza z Akwinu,* „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 17 (1974), nr 4, s. 3-15; *Struktura bytowa człowieka,* w: *Chrze cija ska odpowied na pytanie człowieka. W 750-lecie słu by polskich dominikanów Bogu i ludziom.* Warszawa 1974, s. 123-177; *Uniwersytet Katolicki a rozwój narodu.* „Seminarium” 26 (1974), nr 4, s. 793-805; [Wersja włoska powy szej pozycji:] *L’ Universita Cattolica e lo sviluppo di una nazione.* „Seminarium” 26(1974), nr 4, s. 805-818; *W 700-lecie mierci Tomasza Z Akwinu i Bonawentury.* „Roczniki Filozoficzne” 22 (1974), z. 1, s. 5-12;

Do wiadczenie i metafizyka. „Roczniki Filozoficzne” 24 (1976), z. 1, s. 5-16; *Induction and Philosophy,* w: *W 700-lecie mierci w. Tomasza z Akwinu.*

Próba uwspółcze nienia jego filozofii, pod red. ks. S. Kami skiego, ks. M. Kurdziałka, s. Z. J. Zdybickiej. Lublin 1976, s. 43-68; *La problématique et le développement de la philosophie de Saint Thomas d l'Université Catholique de Lublin*, tam e, s. 5-14; *The Analysis of Reasoning: the Problem of Proof in Philosophy*, tam e, s. 69-125; *Le idee conduttrici nella filo sofia contemporanea dell'uomo*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 21 (1978), nr 47 (numer specjalny), s. 3-16; „Moi” - *homme*. *Lineaments d'une anthropologie philosophique*, w: Tommaso D'Aquino nel suo settimo centenario. Atti del Congresso Internazionale (Roma-Napoli, 17-24 aprile 1974), vol. VII-VIII: *L'uomo*. Napoli 1978, s. 107-119; *O otwarto uniwersytetów*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 21 (1978), nr 2, s. 5-13; *O Tomaszowe rozumienie bytu jako bytu*, w: *Studia z dziejów my li wi tego Tomasza z Akwinu*, pod red. S. wie awskiego i J. Czerkawskiego. Lublin 1978, s. 11-28; *Poj cie - słowo*. „Roczniki Filozoficzne” 26 (1978), z. 1, s. 83-112; [Wspólnie z R. René i M. Janssenem] *Rozmowy o uniwersytetach*. „Znak” 30 (1978), nr 6, s. 798-823; *Człowiek i warto* . „Roczniki Filozoficzne” 27 (1979), z. 2, s. 51-69; *Człowiek - suwerenny byt osobowy - w uj ciu K. Wojtyły (na marginesie „Osoby i czynu”)* . „(Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 22 (1979), nr 1-3, s. 65-71 (Przedruk w: *By człowiekiem i chrze cijaninem* („W nurcie zagadnie posoborowych”, t. XII), pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1980, s. 25-34); *J zyk i jego kreatywne aspekty*. „Roczniki Filozoficzne” 27 (1979), z. 1, s. 21-43; *Les voies de l'affirmation de Dieu*. „Collectanea Theologica” 49 (1979) (numer specjalny), s. 125-136; *Analogia transcendentale e la sua funzione nell conoscenza di Dio*. „Angelicum” 57(1980), s. 147-171; *Culture and Value*, w: *The Human Person and Philosophy in the Contemporary World. Proceedings of the Meeting of the World Union of Catholic Philosophical Societes*. Cracow, 23-25 August 1978, vol. I, p. I-II; vol. II, p. III-V, ed. by J. M. ycki. Cracow 1980, *The Pontifical Faculty of Theology*, s. 29-45; *Culture and Value*, w: *Theory of Being. To Understand Reality*, ed. by S. Kami ski, M. Kurdziałek, Z. J. Zdybicka. Lublin 1980, s. 259-267; *Funkcja refleksji w analizie czynu moralnego*. „Roczniki Filozoficzne” 28 (1980), z. 1, s. 114-118; *Osoba i społeczno* . „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 23 (1980), nr 4, s. 17-27; *The Theory of Analogy of Being*, w: *Theory of Being. To Understand Reality*, ed. by S. Kami ski, M. Kurdziałek, Z. J. Zdybicka. Lublin 1980, s. 31-106; *The Universal and Transcendental Level of Human Language. The Role of Linking Verb „Is” in Judgements*, tam e, s. 25-29;

Chrze cija stwo - wspólne dobro Europy. Wokół kazania Jana Pawła II na wzgórz Lecha w Gnie nie — „O roli ludów słowia skich w Ko cie”. „Studia Teologiczno-Historyczne 1 ska Opolskiego” 9 (1981), s. 5-17 (Prze-

druk w: „Znak” 33 (1981), nr 9, s. 1159-1173); *Ciało jako współ-czynnik konstytutywny człowieka*, w: Jan Paweł II: *M czynn i niewiast stworzył ich. Chrystus odwołuje się do „pocztku”*. O Jana Pawła II teologii ciała („Jan Paweł II naucza”, t. I), pod red. ks. T. Stycznia. Lublin 1981, s. 139-158; *Poznanie Boga w ujęciu J. Maritaina*. „Summarium” 10 (1981), s. 127-132 (Przedruk w: „Roczniki Filozoficzne” 31 (1983), z. 2, s. 9-17); *Man and Values*, w: *Metafisica e scienze dell'uomo. Atti del VII Congresso Internazionale* (Bergamo, 4-9 settembre 1980), vol. I, a cura di B. D'Amore, A. Ales Bello. Roma 1982, s. 555-568; *Osoba i społeczność*, w: Jan Paweł II; *Redemptor hominis. Tekst i komentarze* („Jan Paweł II naucza”, t. V), pod red. Z. Zdybickiej UrszSJK. Lublin 1982, s. 63-74; *Traits caractéristiques de la philosophie de Saint Thomas*, w: *Problem metafizyczny. Atti del VIII congresso tomistico internazionale*, vol. V, Città del Vaticano 1982, s. 7-13; [Wspólnie z Z. J. Zdybickim] *Approcci a Dio. L'interpretazione di Jacques Maritain. Conoscenza mistica di Dio secondo Jacques Maritain*, w: *Jacques Maritain oggi. Atti del Convegno internazionale di studio promosso dall'Università cattolica nel centenario della nascita*. Milano, 20-23 ottobre 1982, introduzione e cura di V. Possenti. Milano 1983, s. 119-128; *Christianity the Common Good of Europe*, w: *The Common Christian Roots of the European Nations*. Florence 1983, s. 77-92; *Chrześcijaństwo - wspólne dobro Europy*, w: *W kierunku religijności*, pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1983, Akademia Teologii Katolickiej, s. 256-267; *Decyzja - bytem moralnym*. „Roczniki Filozoficzne” 31 (1983), z. 2, s. 47-65; *O rozumienie bytu moralnego. W odpowiedzi na krytykę mego artykułu „Decyzja — bytem moralnym” kolegom T. Styczniowi i A. Szostkowi*. „Roczniki Filozoficzne” 31 (1983), z. 2, s. 91-102; *On the Realism of Metaphysics*, tłum. z j. z. polskiego A. Rodzińska, „Dialectics and Humanism” 11 (1984) nr 4, s. 585-597; *Człowiek twórca kultury*, w: *Wiara i życie*, („W nurcie zagadnień posoborowych”, t. XVI), pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1985, s. 99-131; *Dusza ludzka - współczesne i Tomaszowe podejście*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 28 (1985) nr 3-4, s. 74-92; *Przedmiot filozoficznych dociekań*. „Roczniki Filozoficzne” 33 (1985), z. 1, s. 5-54; *The Person and Society*. „Angelicum” 62 (1985), s. 609-623; *Metafizyczne rozumienie rzeczywistości*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 29 (1986), nr 1, s. 3-15; *Monizm - pluralizm*. „Roczniki Filozoficzne” 34 (1986), z. 1, s. 21-82 (Przedruk w: *W kręgu filozofii i religii*, pod red. ks. M. Kiliszka, J. Leskiewiczowej, Warszawa 1987, s. 1-70); *The Metaphysical Understanding of Reality, dialectics and Humanism*” 13 (1986) nr 4, s. 127-138;

Cywilizacja miło ci spełnieniem osoby, w: *Człowiek w poszukiwaniu zagubionej to samości*. „Gdzie jeste, Adamie?” „(Sympozja Instytutu Jana Pawła II)”. Lublin 1987, s. 224-244; *Czyż żykoznawstwo warunkuje filozo-*

fowanie? „Roczniki Filozoficzne” 35 (1987), z. 1, s. 125-136; *Monizm - pluralizm; Prawda - dobro - pi kno jako warto ci humanistyczne*, w: *Wezwanie do prawdy i miłosierdzia* („W nurcie zagadnie posoborowych”, t. XVII), pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1987, s. 9-26; *Prolog*, w: *Wobec filozofii marksistowskiej. Polskie do wiadczenia*, pod red. A. B. St pnia. Rzym 1987, s. 7-18; *The Human Dimension of Christian Culture. „Dialectics and Humanism”* 14 (1987) nr 1, s. 5-23; *Główne pr dy we współczesnej filozofii. „Odpowiedzialno i Czyn”* 1 (1988) nr 1, s. 58-65; *Kardynał Dezydery Józef Mercier a Polska*, w: *Belgia - Polska. Bilans i perspektywy badawcze. Kolegium belgijsko-polskie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim 7-8 X 1977*, pod red. J. Rebetu. Lublin 1988, s. 103-113; *Ludzki wymiar kultury chrze cija skiej - wspólnego dziedzictwa narodów Europy. „Znaki Czasu”* (Rzym—Warszawa), 1988 nr 9, s. 12-28 (oraz w: „*eby nie ustała wiara*”. *Katolicki Uniwersytet Lubelski przed wizyt Ojca wi tego Jana Pawła II*. Lublin 1989, s. 389-497); *Suwerenno narodu* [Wypowied podczas spotkania polskich intelektualistów z Michailem Gorbaczowem na Zamku Królewskim w Warszawie 14 VII 1988 r.]. „*Przeł d Katolicki*” 1988, nr 30, s. 1 (Przedruk w: *O ycie godne człowieka* („W nurcie zagadnie posoborowych”, t. XIX), pod red. bpa B. Bejze. Warszawa 1990, s. 67-79; *wiatopogl d i prawda*, w: *Nauka - wiatopogl d - religia*, pod red. Z. J. Zdybickiej UrszSJK. Warszawa 1989, s. 43-57 (oraz w: *Z zagadnie wiatopogl du chrze cija skiego*, pod red. ks. M. Ruseckiego. Lublin 1989, s. 51-62); *Filozofia i nauki. „Roczniki Filozoficzne”* 37-38 (1989-1990), z. 1, s. 171-180; *G. W. F. Hegla rozumienie bytu. „Principia. Pisma Koncepcyjne z Filozofii i Socjologii Teoretycznej”* 1990, t. I, s. 19-36; *Is Linguistics a Prerequisite to Philosophizing?* „*Angelicum*” 67 (1990), s. 185-202; *Jana Dunsza Szkota koncepcja bytu. „Principia. Pisma Koncepcyjne z Filozofii i Socjologii Teoretycznej”*, 1990, t. II, s. 3-23; *Jeszcze Polska nie zgin ła... O podstawach to samo ci narodu*, w: *O ycie godne człowieka*. („W nurcie zagadnie posoborowych”, t. XIX), pod red. bpa B. Bejze, Warszawa 1990, s. 69-78; *Kryzys społeczno-gospodarczy kryzysem człowieka*, w: tam e, s. 251-263; *Religia ogniskiem kultury*, w: tam e, s. 194-227; *On the Sources of Natural Law. „Dialectics and Humanism”* 17 (1990) nr 2, s. 237-243; *Prawda - dobro - pi kno jako warto ci humanistyczne*, w: *Alternatywna pedagogika humanistyczna. Konferencja w Jabłonie k. Warszawy 29 XI - 1 XII 1984*, pod red. B. Suchodolskiego. Wrocław-Warszawa-Kraków 1990, s. 41-63; *The Foundations of National Identity. „Dialectics and Humanism”* 17 (1990) nr 2, s. 21-28; *Christianity - the Common Good of Europe. „Angelicum”* 68 (1991), s. 469- 488; *On Some Foundation of Polish National Identity*, w: *Poland the Quest for New Identity and Competitive Advantage*. Warsaw 1991, s. 24-38; *O rozumienie narodu.*, „*Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*” 34 (1991) nr 3, s. 3-12;

Czy mier jest sensem ycia?, w: *Cierpienie i mier* („Homo mediantans”, XIII), pod red. A. J. Nowaka OFM, Lublin 1992, s. 149-161; *Dwie wizje wiata realnego: monizm - pluralizm*, w: *Zadania filozofii we współczesnej kulturze*, pod red. s. Z. J. Zdybickiej. Lublin 1992, s. 29-53; *Filozofia a ideologia*, w: tam e, s. 95-100; *Elementy filozofii poznania*, w: M. Kr piec, S. Kami ski, Z. J. Zdybicka, P. Jaroszy ski: *Wprowadzenie do filozofii*. Lublin 1992, s. 207-268; *Kim jest człowiek?* w: tam e, s. 141-206; *Metafizyka. Ogólna teoria rzeczywisto ci*, w: tam e, s. 11 -140; *Filozofia i nauka*, w: *Nauka - religia- dzieje*, pod red. J. A. Janika. Kraków 1992, s. 119-127; *Kryzys społeczno-gospodarczy kryzysem c zł o w i e k a*. „Roczniki Filozoficzne” 39-40 (1991-1992), z. 2, s. 3 9-51; *Prawo naturalne a etyka*, w: *Filozofia prawa a tworzenie i stosowanie prawa. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej 11-12 VI 1991*. Katowice 1992, s. 41-49; *Rozwa ania o narodzie*. „Człowiek w Kulturze” 1 (1992) s. 5-37; *Sztuka - mimesis czy mania?* [Tekst odczytu wygłoszonego na XXXIV Tygodniu Filozoficznym KUL. Lublin 2-5 III 1992 r.], w: *Sztuka - mimesis czy kreacja?* Lublin 1992, s. 23-38; *Monism and Pluralism*. „Dialogue and Humanism” 3 (1993); *Przedmowa*, w: P. Jaroszy ski: *Etyka. Dramat ycia moralnego*. Katowice 1993, s. 3-5; *Idea „post pu” w krzywym zwierciadle ekologii*. „Człowiek w Kulturze” 2 (1993), s. 17-29; *Prawa człowieka i ich zagro enia*. „Człowiek w Kulturze” 3 (1994), s. 5-109; *Nauka a głupota*, w: *U ródet to samo ci kultury europejskiej*. Lublin 1994, s. 11-14; *Czy i jak filozofowa* , w: tam e, s. 15-17; *Filozofia... jaka?* - *Klasyczna!* w: tam e, s. 18-21; *Arystoteles i w. Tomasz z Akwinu*, w: tam e, s. 34-37; *U podstaw cywilizacji ycia i cywilizacji mierci*, w: tam e, s. 52-53; (razem z K. Wroczy skim) *O dobry i rozumny porz - dek prawny*, w: tam e, s. 61-65; *Dobro wspólne i zagro enia alienacj* , w: tam e, s. 68-71; *O demokratyczne pa stwo „dobra wspólnego”*, w: tam e, s. 72-74; *Niepodległo i konkordat*, w: tam e, s. 91-73; *Encykliki-katechez Ko ciola*, w: tam e, s. 125-127; *Wspomnienia o Jacku Woronieckim*, w: tam e, s. 156-160; *Jaka demokracja?* „Filozofia” 1995 nr 24, s. 15-23; *Dobro wspólne i prawa człowieka*, w: *Religia w yciu społecznym*, pod red. B. Bejzego. Warszawa 1995, s. 11-25; *Papie opok wiary*, w: *Czytaj c „Przekroczy próg nadziei”*, pod red. T. Stycznia, Z. Zdybickiej. Lublin 1995, s. 25-32; *Znaki i rzeczywisto* . „Człowiek w Kulturze” 1995 nr 4-5, s. 5-44; *Czy człowiek bez celu?* „Człowiek w Kulturze” 1995 nr 6-7, s. 5-37; *Afirmacja Boga w ludzkiej moralno ci*. „Roczniki Filozoficzne” 43-44 (1995-1996), z. 2, s. 37-48; *Słowo wst pne*, w: w. Tomasz z Akwin.: *Dysputy problemowe o prawdzie*, pod red. A. Maryniarczyka, tłum. A. Białek. Lublin 1999, s. 7-9; *O integraln antropologi* . „Człowiek w Kulturze” (w druku); *Rozumnie wierzy - rozumnie poznawa* . *Czytaj c encyklik „Fides et ratio”*, w: Jan

Paweł II: „*Fides et ratio*”. *Tekst i komentarze*, pod red. T. Stycznia i W. Chudego. Lublin 2000 (w druku).

C. Prace redakcyjne (periodyki).

„Roczniki Filozoficzne” - członek Komitetu Redakcyjnego (1958-1990);
 „Studia Polonijne” - redaktor naczelny (1972-1980), członek Kolegium Redakcyjnego (1981-1983);
 „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” - współredaktor (1967-1970), redaktor naczelny (1970-1972).

II. WA NIEJSZE OPRACOWANIA I INTERPRETACJE POGL DÓW M. A. KR PCA

B. Bakies: *Zawarto poj cia bytu*. „Studia Philosophiae Christianae” 18 (1982) nr 1, s. 5-26.

B. Bejze: *Analogia proporcjonalno ci i jej odmiany*. „Roczniki Filozoficzne” 10(1962), z. 1, s. 110-118; *Analogia w metafizycznym poznaniu Boga*. „Roczniki Filozoficzne” 11 (1963), z. 1, s. 41-53.

W. Chudy: *Kr pca koncepcja poznania istnienia (bytu)* „Filozofia. Czasopismo Koła Filozoficznego Studentów KUL” (1978), nr 4 (12), s. 5-24; *Poznanie istnienia (bytu) w uj ciu tomistów egzystencjalnych*. Cz. I i II. „Studia Philosophiae Christianae” 17 (1981) nr 2, s. 19-40; 18 (1982) nr 2, s. 41-70; *Refleksja a poznanie bytu. Refleksja in actu exercito i jej funkcja w poznaniu metafizycznym*. Lublin 1984, s. 25-72; *Rozwój filozofowania a „pułapka refleksji”*. *Filozofia refleksji i próby jej przewyci ania*. Lublin 1993, II wydanie Lublin 1995, s. 70-76; *Spór w szkole lubelskiej o podstawy i punkt wyj cia etyki*. „Roczniki Filozoficzne” (1997), z. 1, s. 205-315; *Zagadnienie tomistycznej teorii s dów egzystencjalnych*. *Artykuł polemiczno-wyja niaj cy*. „Studia Philosophiae Christianae” 17 (1981) nr 1, s. 185-200.

J. Chrz szcz: *Koncepcje substancji we współczesnej filozofii* (praca magisterska). Lublin 1994 (archiwum KUL).

I. Dec: *Tomaszowa a Marcelowa teoria człowieka (aspekt metafizyczny)* (rozprawa doktorska). Lublin 1976 (archiwum KUL).

W. Dłubacz: *O kultur filozofii. Zagadnienia podstawowe*. Lublin 1994.

A. Fabia ski: *Niektóre uj cia problematyki warto ci*. W. Stró ewski, M. A. Kr piec (praca magisterska). Lublin 1989 (archiwum KUL).

M. Gogacz: *Aktualne dyskusje wokół tomizmu*. „Zeszyty Naukowe KUL” 10 (1967) nr 3, s. 59-70; *Polemika z recenzj A. Grzegorzcyka ksi ki M. A. Kr pca „Metafizyka”*. „Studia Philosophiae Christianae” 4(1968) nr 2, s. 141-154; *Tomizm egzystencjalny na tle odmian tomizmu*, w: *W kierunku Boga*, red. B. Bejze. Warszawa 1982, s. 59-81.

A. Grzegorzcyk: [Recenzja] *Metafizyka M. A. Kr pca*. „Studia Filozoficzne” 1967 nr 4/51, s. 208-212.

J. Janowski: *Status prawa w tomizmie egzystencjalnym* M. A. Kr pca (rozprawa doktorska). Lublin 1999 (archiwum UMCS).

P. Jaroszy ski: *Estetyka czy filozofia pi kna*. Lublin 1990; *Metafizyka pi kna. Próba rekonstrukcji teorii pi kna w filozofii klasycznej*. Lublin 1986.

S. Kami ski: *Czy mo liwe s ogólne i konieczne twierdzenia rzeczowe?* w: M. A. Kr piec, S. Kami ski: *Z teorii i metodologii metafizyki*. Lublin 1994 (wyd. 2), s. 303-314; Recenzja: M. A. Kr pca: *Metafizyka*. „*Studia Philosophiae Christianae*” 3 (1967) nr 2, s. 303-308.

K. Kłósak: *Stosunek filozofii przyrody do metafizyki w uj ciu współczesnych neoscholastyków polskich*. „*Roczniki Filozoficzne*” 13 (1965), z. 3, s. 5-30; *Z teorii i metodologii filozofii przyrody*. Pozna 1980; *Z zagadnie filozoficznego poznania Boga*, t. I. Kraków 1979.

M. Kur: *W poszukiwaniu tomistycznej teorii s dów egzystencjalnych*. „*Studia Philosophiae Christianae*” 16 (1980) nr 1, s. 102-136.

S. Majda ski: *O naturze logicznej transcendentaliów w aspekcie pryncypiów ogólnej teorii bytu*. „*Roczniki Filozoficzne*” 10 (1962), z. 1, 41-85; (wraz z A. B. St pniem): Recenzja: S. Kami ski, M. A. Kr piec: *Z teorii i metodologii metafizyki*. „*Roczniki Filozoficzne*” 14 (1966), z. 1, s. 154-158.

A. Maryniarczyk: *Metoda separacji w metafizyce (zwi zek pojmowania poj cia bytu z determinacj metafizyki)*. Lublin 1983; *System metafizyki. Analiza przedmiotowo-zbornego poznania*. Lublin 1991; *Tomizm. Dlaczego?* Lublin 1994; *Transcendentalia a poznanie metafizyczne*. „*Roczniki Filozoficzne*” 39-40 (1991-1992), z. 1, s. 305-322.

E. Morawiec: *Odkrycie metafizyki egzystencjalnej. Studium historyczno-analityczne*. Warszawa 1994.

J. Paszy ski: *Spór o rozumienie bytu moralnego* (rozprawa doktorska). Lublin 1996 (archiwum KUL).

A. B. St pie : *Istnienie (czego) a poj cie i s d*. „*Studia Philosophiae Christianae*” 9 (1973) nr 1, s. 235-261; *O sposobie istnienia dzieła sztuki*. „*Zeszyty Naukowe KUL*” 6 (1963) nr 3, s. 55-67; *O stanie filozofii tomistycznej w Polsce*, w: *W nurcie zagadnie posoborowych*, red. B. Bejze, t. 2. Warszawa 1968, s. 79-126; Recenzja: M. A. Kr piec: *Metafizyka*. „*Zeszyty Naukowe KUL*” 10 (1967) nr 4; *Wprowadzenie do metafizyki*. Kraków 1964; *W zwi zku z teori poznania tomizmu egzystencjalnego*. „*Roczniki Filozoficzne*” 6 (1960), z. 1, s. 173-183.

T. Stycze : *O przedmiocie etyki i o etyce*. „*Roczniki Filozoficzne*” 32 (1984), z. 2, s. 167-185; *Spór z eudajmonizmem czy o eudajmonizm w etyce?* „*Roczniki Filozoficzne*” 31 (1983), z. 2, s. 61-16.

A. Szostek: *Spór o przedmiot etyki*, w: *Wokół godno ci, prawdy i miło ci. Rozwa ania etyka*. Lublin 1995, s. 64-82; *Wokół afirmacji osoby*. (Próby

u ci lenia inspirowane dyskusj nad koncepcj etyki ks. Stycznia). „Roczniki Filozoficzne” 32 (1984), z. 2, s. 149-166.

K. Wroczy ski: *ródla obowi zywalno ci powszechnych praw człowieka.* Lublin 1988.

Z. J. Zdybicka: *Filozof wierny rzeczywisto ci.* „Roczniki Filozoficzne” 39-40 (1991-1992), z. 1, s. 5-13 oraz [w nieco zmienionej wersji pt.] *Mieczysław Albert Kr piec OP*, w: „Biuletyn Informacyjny PAN”. Lublin 1998, s. 6-16; *Partycypacja bytu. Próba wyja nienia relacji mi dzy wiatem a Bogiem.* Lublin 1972, s. 95-191.

III. YCIE. Mieczysław Kazimierz (Albert, Maria - imiona zakonne) Kr piec urodził si 25 V 1921 roku w Berezowicy Małej, woj. tarnopolskie, na Podolu (obecnie Ukraina). W Tarnopolu uko czył w 1939 roku gimnazjum klasyczne im. Wincentego Pola; w tym samym roku wst pił do zakonu oo. dominikanów w Krakowie (wi cenia kapła skie otrzymał w 1945 roku). W czasie okupacji tam e, w dominika skim Instytucie Filozoficzno-Teologicznym odbył studia, a nast pnie sprawował funkcj wykładowcy (1946-1954). Kolejne etapy rozwoju naukowego Kr pca to: doktorat z filozofii pisany pod kierunkiem prof. Jacka Woronieckiego OP (*O miło ci przyrodzonej nade wszystko wzgl dem Boga*), obroniony w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1946) oraz w tym samym roku nostryfikowany w rzymskim „Angelicum”; studia teologiczne realizowane w KUL, zakończone doktoratem (1948) na podstawie pracy pt. *De amore hypostatico in Sanctissima Trinitate secundum St. Thomae Aquinatem* pisanej pod kierunkiem ks. prof. Antoniego Słomkowskiego; habilitacja na sekcji filozoficznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Warszawskiego (1951) w wyniku obrony rozprawy: *Egzystencjalne podstawy transcendentalnej analogii bytu*; tytuły docenta - 1956 r., profesora nadzwyczajnego - 1962 r., profesora zwyczajnego - 1968 r. Zwi zany od 1946 r. kontaktami naukowymi z Wydziałem Filozoficznym KUL Kr piec podejmuje tam prac dydaktyczn w 1951 r. - głównie w zakresie metafizyki, filozofii poznania i teodycei. Odt d jego aktywno naukowa i organizacyjna ci le wi e si z obszarem działalno ci Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie trzykrotnie piastuje funkcj dziekana Wydziału Filozoficznego (lata: 1958-1961 i 1969-1970), a w latach 1970-1983 - funkcj rektora KUL.

W dziedzinie działalno ci naukowo-dydaktycznej jednym z głównych osi gni M. A. Kr pca jest walny udział (wraz z profesorami: S. Swie awskim, S. Kami skim i J. Kalinowskim) w powołaniu i rozwini ciu tzw. lubelskiej szkoły filozofii klasycznej, nawi zuj cej do my li Arystotelesa i Tomasza z Akwinu i akcentuj cej w wyja nianiu filozoficznym warto ci uniwersalne, maksymalistyczne i realistyczno-prawdziwo ciowe (wówczas

w okresie urzędowania dominowania w wielu krajach doktryny marksistowskiej popularne powiedzenie głosiło: „Od Berlina do Seulu filozofia tylko w KUL-u”).

Dorobek naukowy Krupa wynosi około 30 pozycji książkowych oraz ponad 260 artykułów, studiów i rozpraw, w których przedstawił spójny system metafizycznego wyjaśniania rzeczywistości. (Pozycji tych ci głębiej przybywa.) W dziedzinie dydaktycznej wypromował ponad 300 magistrów i ok. 60 doktorów; przez przeszło 35 lat prowadził ze szczególnym „charyzmem” wykłady cieszące się wielką popularnością a do dziś, gdy podejmuje jako „emeritus” działalność odczytów i wykładów .

Jako rektor M. A. Krupa przyczynił się do znacznego podniesienia poziomu naukowego i rangi społecznej KUL - mimo ci głębiej polityki utrudniania i restrykcji prowadzonej przez komunistyczne władze PRL. Jego urzędowanie charakteryzowały z jednej strony zdecydowanie, a nawet rodzaj autorytaryzmu w dziedzinie wewnętrznej, z drugiej - rozmach i swoista dyplomacja w wymiarze zewnętrznym, nastawione na długofalowy interes uczelni. Do podniesienia międzynarodowej rangi uczelni w dużym stopniu przyczyniły się jego liczne wyjazdy jako rektora, przynoszące zarówno owoce merytoryczno-komunikacyjne (stypendia, wymiana naukowców itp.) jak i finansowe. W czasie swego urzędowania odwiedził wiele krajów Europy Zachodniej (szczególnie RFN, Francję, Anglię i Belgię) oraz sześciokrotnie Stany Zjednoczone i Kanadę, nawiązując kontakty zwłaszcza z uniwersytetami katolickimi oraz Polonią. Mimo zmniejszania przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania limitu miejsc na pierwszy rok studiów KUL, liczba studiujących w ciągu jednego roku urosła w latach 1970-1983 z 2 tysięcy do ponad 5 tysięcy. Krupa w trakcie swego urzędowania doprowadził do przywrócenia - zlikwidowanych po II wojnie przez władze PRL - kierunków filologicznych: romanistyki, anglistyki i germanistyki, a także pedagogiki i prawa wieckiego; w trakcie jego kadencji doszło również do reaktywowania Wydziału Nauk Społecznych.

W tym czasie zaktywizowano tę działalność wydawniczą Towarzystwa Naukowego KUL oraz rozpoczęto wydawanie monumentalnej *Encyklopedii Katolickiej*. W drodze swoistej dyplomacji prowadzonej z komunistycznymi władzami wojewódzkimi i centralnymi rektor uzyskiwał zgodę na zatwierdzenie wielu stopni i tytułów naukowych pracowników KUL (w tym tych, których wnioski przetrzymywano ze względu na dół politycznych) oraz „liberalizację” postępowania władz względem KUL w dziedzinie materialnej (za jego kadencji m. in. udało się uzyskać zwolnienie z przytłaczającego finansowo uczelni długu podatkowego). W głównej mierze dzięki zasługom rektora Krupa, zabiegającego energicznie o nowe źródła dochodów, dokonano renowacji, przebudowy (frontonu) oraz rozbudowy gmachu uniwersyteckiego.

W okresie urzędowania Krpieca KUL zyskał wysoki rang i prestiż w skali międzynarodowej; wyrazem tego były m. in. uroczyste inauguracje roku akademickiego, w trakcie których jedynie na tej uczelni w Polsce obecna była ekipa ambasadorów wszystkich czołowych krajów zachodnich. Również w skali kraju KUL osiągnął wówczas poziom pierwszej rangi intelektualnej oraz zdobył w opinii społecznej rolę autorytetu moralnego. Potwierdzeniem tego była m. in. wypowiedź rektora Krpieca pytającego I sekretarza KPZR Michaiła Gorbaczowa o jego stosunek do suwerenności narodów i państw podczas spotkania z intelektualistami polskimi 14 lipca 1988 r. na Zamku Królewskim w Warszawie.

Mieczysław A. Krpiec jest członkiem wielu ciał naukowych w kraju i zagranicą, m. in. Papieskiej Akademii w Tomaszu w Rzymie, Academia Scientiarum et Artium Europea, Société Internationale pour l'Etude de la Philosophie Medievale, PAN, PAU i Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Posiada tytuły doktora *honoris causa* Pontifical Institute of Mediaeval Studies w Toronto i Katolickiego Uniwersytetu w Leuven (Belgia), został wielokrotnie odznaczony i nagrodzony, m. in. Orderem Palm Akademickich Akademii Francuskiej, orderem Grand Officier Leopolda II (Belgia) i Polonia Restituta z Gwiazdą oraz Premio Internazionale Salsomaggiore Parma (Włochy).

Szczytowy okres twórczy Mieczysława A. Krpieca przypadł na trudne czasy opresji komunistycznej, w których dogmatycznej indokrynacji towarzyszyła „urzędowa” niejako promocja relatywizmu wartości praktycznych. Na tym mocniejsze podkreślenie zasługuje wiążąca postawa i osiągnięcia najwybitniejszego współczesnego metafizyka polskiego, który nieprzerwanie w swej działalności afirmował realizm bytu, obiektywność poznania i najwyższą wartość prawdy. Wiadomo, że przed jakimi stała kultura polska, bronił jej najlepszymi środkami: wysokim poziomem naukowym, wspomaganie struktur zakorzenionych w tradycji narodu i Kościoła, bezkompromisowo wierność katolicyzmowi. Trwając w tej postawie stworzył dzieło nie lokalnej, a uniwersalnej wartości, poszerzające ogólne horyzonty filozofii oraz służące umacnianiu sensu ludzkiego życia. W dziele tym „pomogły mu cechy osobowe, jak: równowaga ducha wobec przeciwności, optymizm, poczucie realizmu i humoru, zdolność do wyrzeczenia, pracowitość, a niezwykle zdolność i rozległa wiedza umożliwiły mu widzenie problemów [...] w odpowiedniej perspektywie naukowej, dziejowej, ekologicznej i politycznej”¹.

IV. POGŁĘDZENIA. Pogląd filozoficzne Mieczysława A. Krpieca nawiązuje do tradycji myśli Arystotelesa oraz (zwłaszcza) w Tomaszu z Akwinu. Stąd

¹ M. Rusecki: *Rektorzy i Senat*, w: *Księga pamiątkowa w 75-lecie KUL. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993*, red. ks. M. Rusecki. Lublin 1994, s. 72.

stawia on filozofii zadania maksymalistyczne i ostateczno ciowe pojmuj c j jako typ wiedzy sapiencjalnej. Pierwszorz dn dziedzin filozofii jest w uj ciu Kr pca metafizyka (teoria bytu) eksponuj ca aspekt egzystencjalny rzeczywisto ci. Aspekt ten stanowi zasadniczy sposób ujmowania i wyja niania zarówno bytu w ogóle jak i jego uszczegółowie , dzi ki czemu filozofia ta jako cało odznacza si siln spójno ci i konsekwencj metodologiczn . W tym systemie my li jedno poznania, jedno człowieka i jedno wiata s jedno ci bytu. Poni ej wyodr bnione działy - metafizyka, teoria bytu, antropologia filozoficzna z etyk , filozofia społecze stwa i kultury - stanowi podział o tyle umowny, e w uj ciu Kr pca dominuje metafizyczny aspekt wyja niania, dlatego w sensie ciłym nale ałoby mówi o podziale tej filozofii na metafizyk ogóln i metafizyki szczegółowe.

Metafizyka. Ustalenia M. A. Kr pca odno nie do teorii i filozofii wiedzy zakorzenione s w klasycznej wizji nauki opartej na zr bach pogl dów plato sko-arystotelesowskich. W uj ciu tym pierwotn baz wiedzy naukowej jest zdroworozs dkowe poznanie przednaukowe (potoczne), a w wyja nianiu akcent pada na ostateczn genez poj ogólnych (nastawienie realistyczne) oraz na konieczno ciowy walor operacji wiedzytwórczych. U podstaw najogólniejszej intencji poznawczej w koncepcji Kr pca tkwi pytanie „dlaczego? ” dotycz ce bytu całej rzeczywisto ci oraz odpowiadaj ce mu w aspekcie antropologicznym pytanie: „kim jest człowiek? ”. Z tego wzgl du jego koncepcja wiedzy przeciwstawia si uj ciom dominuj cym w kulturze współczesnej, które z jednej strony id c za my l Kanta eksponuj ró norodne *a priori* naukowego poznania, z drugiej za , nawi zuj c do pogl dów Comte'a, kład nacisk na instrumentalizacj wiedzy naukowej. Kr pca wizja wiedzy, w szczególno ci filozoficznej, nastawiona jest na obron realizmu poznawczego jako jedynej podstawy, która jest w stanie zapewni poznanie zarazem wszechobejmuj ce i konkretne (analogicznie); podstawowymi dyrektywami metodologicznymi takiej postawy naukowej s dyrektywa historyczno ci (zawieraj ca postulat korzystania przy procesach wie- dzotwórczych ze wskaza - zarówno w sensie pozytywnym jak i negatywnym - płyn cych z dziejów rozwoju poznania) oraz dyrektywa neutralno ci (antyprioryczno ci) poznawczej, zwłaszcza w punkcie wyj cia nauki.

Filozofia w tym uj ciu jest racjonalnym poznaniem uzasadniaj cym, poprzez wskazanie na racje ostateczne, wszystko, co istnieje (w tym równie system wiedzy). Punkt wyj cia filozofii bierze si z poznania potocznego b d czego naturaln intuicj wiata realnego, jej rozwój dokonuje si w oparciu o specyficzn metod redukcyjno-konstrukcyjnej interpretacji danych, punkt doj cia za stanowi ostateczne wyja nienie wszelkich bytów w wietle najgł bszego konstytuuj cego je czynnika; tak rozumiana filozofia

jest metafizyk . Aspektowi metafizycznemu podporz dkowany zostaje m. in. równie cel filozofii poznania, którym jest racjonalne, konieczne i ostateczne wyja nienie poznania ludzkiego. W uj ciu Kr pca- przeciwstawiaj cym si stanowisku idealistycznemu, agnostycznemu, a tak e skrajnej postaci empiryzmu - cele metafizyki s zbie ne z celami filozofii poznania; ich realizacja dokonuje si dzi ki przyj ciu szerokiej koncepcji do wiadczenia, którego zasad stanowi pierwotny akt poznawczy b d cy zarazem (od strony metafizycznej) „stykiem” intelektu ludzkiego z istniej c rzeczywisto ci i (od strony podmiotu poznawczego) niepow tpiewaln racj wszelkiego poznania. Charakterystyk owego aktu okre la Kr pca teoria do wiadczenia absolutnie bezpo redniego, zgodnie z któr warunkiem (zarazem bytowym i epistemicznym) wszelkiej relacji poznawczej: podmiot - przedmiot jest spontaniczny i prerefleksyjny (dost pny jedynie w refleksji towarzyszej, tzw. *in actu exercito*) akt poznania, w którym nie uczestnicz adne po redniki typu emocjonalnego lub znakowego (*quo lub quod*); akt ten, nie wyra aj cy jeszcze zdwojenia na podmiot i przedmiot, w terminologii Kr pca nosi nazw s du egzystencjalnego.

S d ten, stwierdzaj cy istnienie czegokolwiek bezpo rednio i wprost, stanowi pierwotny genetycznie i strukturalnie akt poznawczy w systemie metafizyki, pełni c w nim zarazem - jako warunek ontyczno-poznawczy - funkcj zasady organizuj cej i kryterium uzasadniania. B d c „najpierwotniejszym prze yciem poznawczym człowieka” (*Z teorii i metodologii metafizyki*, s. 194) (nazywanym równie „naiwnym” lub „odruchowym”), jest wypełnieniem faktyczno ci (perspektywa bytu) oraz afirmacj istnienia (perspektywa intelektu ludzkiego); dopiero w nast pnej fazie strukturalnej poznania nabudowuj si na nim refleksja, wiadomo , odniesienie podmiotowe, krytyka poznania, a tak e warto prawdy (sam s d egzystencjalny w radykalnej wykładni Kr pca nie ma charakterystyki prawdziwo ciowej, cho stanowi warunek prawdziwo ci poznania). Autor *Metafizyki* wyró nia dwa typy to samych co do istoty aktów: s d chwytaj cy istnienie bytu zewn trznego wobec podmiotu poznaj cego („co jest/istnieje”) i s d egzystencjalny refleksyjny wzgl dem podmiotu („«ja» jestem/istniej ”); przede wszystkim to pierwszy z nich stanowi metafizyczny i epistemiczny „punkt oparcia” realizmu i obiektywno ci filozofii. Innym istotnym rozró nieniem jest odró nienie s du ujmuj cego w spontanicznym poznaniu istnienie konkretnego (punkt wyj cia metafizyki) od s du ujmuj cego byt w ogólnoegzystencjalnym aspekcie (analiza bytu jako bytu); obydwa te typy s dów egzystencjalnych opieraj si - cho w niejednakowym stopniu - na elemencie konstrukcji metafizycznej.

Metafizyka (teoria bytu). W koncepcji M. A. Kr pca metafizyka jest podstawow nauk filozoficzn , od której wszystkie inne dyscypliny filozofii s pochodne lub zale ne (b d c w istocie metafizykami szczegółowymi).

Metafizyka ma za zadanie wyjaśnić w sposób ostateczny dziedzin zarówno bytów jednostkowych (konkretów) jak i ogółu bytów poprzez wskazanie na tkwiący w nich taki czynnik konieczny, który tłumaczyłby zarówno ich istnienie jak i różnorodność. Krópcą egzystencjalna koncepcja bytu poprzez wyeksponowanie czynnika istnienia oraz fundamentalnej złożoności strukturalnej bytu (istnienie-istota) pozwala wyjaśnić ostatecznie takie fakty metafizyczne jak pluralizm bytowy, złożoność bytów, ich przygodność (niekonieczność istnienia), wzajemne zależności i związki ontyczne, a także problem różnicy istnienia. Istnienie (*esse*) jest w tym ujęciu najgłębszym i najdoskonalszym aktem bytu utrzymującym go w wymiarze realnym; bez aktu istnienia wszelka treść (*essentia*) pozostawałaby jedynie czystym niewiarygodnym. „Serce” metafizyki stanowi w związku z tym ścieżka egzystencjalna. Byt ujmowany w nich w aspekcie istnienia zapewnia realistycznie i obiektywność poznania oraz języka, jakim posługuje się człowiek.

W tekście obecność złożoności z istnienia i istoty we wszelkich przejawach bytu jako podstawowych elementów jego struktury zostaje wyrażona w Krópcą transcendentalnej charakterystyce bytu, poznania oraz języka (różnej zasadniczo od transcendentalnego podejścia Kanta!). Transcendentalia (określone skrótowymi nazwami: byt, rzecz, co, jedno, prawda itd.) będące rezultatami takiego nastawienia są podstawowymi strukturami poznawczymi, w ramach których dokonuje się poznanie konkretów i zarazem całej istniejącej rzeczywistości; dotyczą one koniecznościowych relacji wewnętrznych. Pierwotny charakter transcendentaliów wyraża się również w postaci tzw. pierwszych zasad bytu i myślenia (zasada to samości, zasada niesprzeczności i in.), których artykulacja okazuje jedno fundamentalnych praw logicznych i praw ontycznych. Ze względu na naczelną rolę metafizycznego analogicznie bytów - a co za tym idzie: poznania rzeczywistości - ma charakter transcendentalny. Porządek poznania metafizycznego, *resp.* konstrukcji teorii bytu (pierwotnie - wtórnie też, hierarchia określonych bytowych oraz aspektów ujęcia itp.) jest wyznaczony łańcem bytów: wewnętrznym uporządkowaniem ich sposobu istnienia oraz zewnętrznymi relacjami przyczynowymi decydującymi o ontycznych zależnościach rzeczowych. W związku z tym metafizyka od strony formalnej ma charakter systemu, którego punktem wyjścia stanowi pierwotny („absolutnie bezpodstępny”) ścieżka egzystencjalna, punktem dojścia ścieżki do istnienia Absolutu jako różnicy wszelkiego aktu istnienia, a pozostała zawartość - tezy metafizyczne powiązane relacjami logiczno-transcendentalnymi.

Szczególnie ważne miejsce w systemie Krópcą zajmuje proces separacji, będący metodą uchwycenia przedmiotu metafizyki (bytu jako bytu) oraz urobienia jego pojęcia. Drogi analizy metafizycznej dokonywanej w dziedzinie różnorodności bytów oraz przy utrzymywaniu „ciężkości egzy-

stencjalnej” aspektu, dochodzi si metod separacji do ustalenia fundamentalnej ró nicy metafizycznej pomi dzy istnieniem i istot oraz do stwierdzenia koniecznego charakteru tej ró nicy w wymiarze ka dego bytu przygodnego. Okre lenie poj cia bytu jako bytu umo liwia jego dalsz „obrób ” metafizykaln w systemie. Oprócz wyodr bnienia na tej drodze transcendentaliów dokonuje si w metafizyce ustalenia podstawowych struktur i form bytowych oraz okre lenia ich znaczenia ontycznego. Nale do nich: substancja i przypadło ci (*resp.* podmiot ontyczny i jego cechy) - zło enie bytowe szczególnie istotne dla konstytucji osobowej struktury człowieka; forma i materia - podstawowe zło enie w dziedzinie bytów materialnych; ponadto ró ne rodzaje relacji mi dzybytowych. Zasadniczym dynamizmem wyznaczaj cym kierunek i charakter analiz metafizycznych jest zło enie: akt-mo no ; w wymiarze bytu okre la ono stosunek czynnika aktywnego i doskonałego (akt) do tego, co biernie i spotalizowane (mo no).

Problematyka Absolutu stanowi zwie czenie metafizyki Kr pica. Prócz wymienionych wy ej elementów składowych metody metafizycznej szczególnie ró l odgrywa tu odniesienie do analogii bytowej polegaj cej na „podobie stwie” wszystkich bytów w aspekcie istoty i istnienia. Stwierdzenie gł bokiej analogiczno ci bytów pozwala na ustalenie hierarchii bytowej i umo liwia odpowied na pytanie o ostateczne ró dło istnienia oraz o byt b d cy racj całej rzeczywisto ci. Odpowiedzi zawarte s w teorii Absolutu, do której doprowadza analiza metafizyczna bytów przygodnych domagaj ca si wskazania racji ostatecznej ich bytowo ci. Ustalenie wła ciwo ci bytu absolutnego (którego poj cie jest ubo sze znaczeniowo od poj cia Boga wyst puj cego w religii) oraz sposobów uczestniczenia bytów przygodnych w doskonało ci Absolutu (teoria partycypacji) zamyka w aspekcie systematycznym teori bytu.

W wymiarze całej metafizyki Kr pica i w poszczególnych jej cz ciach przejawia si ogólnoegzystencjalny aspekt wyja niania bytu stanowi c *specificum* tego uj cia. W jego ramach istnienie (*esse*) traktowane jest jako podwójne „supremum”: ontyczne - istnienie proporcjonalne do istoty jest ostateczn i konieczn oraz nieredukowaln do innych racj faktyczno ci wszystkiego, co istnieje; z kolei „supremum” epistemologiczne polega na tym, e poznawalno bytu jest uwarunkowana ontycznie jego realno ci , a s dy egzystencjalne stanowi stały w tek całego systemu metafizycznego.

Antropologia filozoficzna i etyka. Konsekwentnie do metody całego systemu M. A. Kr pica, równie jego podej cie do problemu człowieka cechuje dominacja aspektu metafizycznego. Punktem wyj cia tej filozofii człowieka s dane refleksyjne pochodz ce z uj cia towarzysza cego s dowi egzystencjalnemu: „«ja» istnieje ”; w szczególno ci pod zakres danych podstawowych podpadaj podmiotowo i sprawczo człowieka. Jednocze nie

analizie filozoficznej tych danych służy rezultaty metafizyki ogólnej; osoba ludzka podlega w ten sposób charakterystyce ontycznej, antropologia filozoficzna za w swym fundamentalnym wymiarze jest metafizyką człowieka, której cel stanowi określenie niesprzeczniającej ontycznej struktury bytu ludzkiego oraz ukazanie i wyjaśnienie dynamiki transcendentalnej człowieka. Ujety w kategoriach metafizycznych człowiek jawi się jako byt materialno-duchowy, złożony, którego zasadą jedności stanowi akt istnienia; byt substancjalny (podmiot) posiadający naturę osobową, wyrażający się w wolnym działaniu (którego główne dziedziny to nauka, moralność, religia i twórczość); w swych najdoskonalszych aktach człowiek jest bytem otwartym na wartość, w szczególności na Boga.

Samopoznanie egzystencjalne „ja” posiada (zasadniczo odmiennie niż w stanowisku *cogito!*) rację realności w sferze egzystencjalnym dotyczącym świata zewnętrznego; stwierdzenie istnienia „ja” jest epistemicznie osadzone na pierwotnej asercji istnienia świata. Człowiek odkrywa w sferze „«ja» istniejącej” specyficzny walor egzystencjalny „ja” - głębię bokiego centrum wszystkich „moich” aktów, czynności i doznań; istnienie chwytane jest tu za pomocą refleksji „po drodze”, „w jakimś intelektualnym poznaniu naszych czynności zwłaszcza intelektualnych, mamy *in actu exercito* stwierdzenie własnego istnienia” (*Realizm ludzkiego poznania*, s. 589). Jednocześnie nie to w sferze egzystencjalnym dotyczącym „ja” człowiek określa metafizycznie własną tożsamość oraz bierze odpowiedzialność za realność świata i siebie. W dziele *Ja-człowiek* Krupiec przedstawia opis podstawowej struktury samoświadomości człowieka: „ja” - „moje”. Poprzez „moje”, stanowi ono rozmaite akty, własności, postawy, poglądy i doznania, których człowiek jest sprawcą lub z którymi się solidaryzuje, objawia się „ja” w swym realnym istnieniu; błąd polega w tym, co „moje”, zarazem immanentne i transcendentne, „ja” określa poprzez „moje” swoją tożsamość, rozwój oraz wyraża siebie w celu komunikacji z innymi.

Interpretacja metafizyczna funkcjonowania i rezultatów działania dualnej struktury „ja” - „moje” prowadzi do określenia istoty bytu ludzkiego, który stanowi osobę, definiowaną przez Krupieca jako „ją natury rozumnej” (*Ja-człowiek*, s. 362). Głównym elementem charakteryzującym osobowy byt człowieka jest jego transcendencja zarówno w stosunku do natury przyrodniczej jak i do społeczeństwa. Osoba jest bytem przekraczającym strukturalnie (wyszym w hierarchii bytów) wymiar przyrody - z racji wyposazenia we władzę poznania intelektualnego, wolności oraz zdolności do bezinteresownej miłości. Z kolei wymiar społeczeństwa transcenduje ona na mocy bycia podmiotem prawa oraz ze względu na całościowość (substancjalny charakter) swego bytu i posiadania godności, której ostatecznym różdżką jest Bóg Osobowy. Konkluzje niesprzeczniającej analizy metafizy-

cznej ka widzie podstawy transcendencji osoby ludzkiej w duchowym elemencie samoistno ci tkwi cym w bytowej strukturze człowieka, a przejawiaj cym si w działaniu intelektu i wolnej woli.

Na gruncie metafizyki ogólnej i antropologii filozoficznej M. A. Kr piec buduje koncepcj etyki metafizycznej. Etyka jest w tym uj ciu filozofi post powania ludzkiego stawiaj c sobie za cel uzasadnienie antropologiczne problematyki etycznej. Przesłanki metafizyczne okre laj cel ycia człowieka jako spełnienie jego natury (w aspekcie teologicznym - zbawienie). Natura ludzka wyposa ona jest w specyficzne „mechanizmy”, „inklinacje naturalne” usprawniaj ce człowieka w jego d eniu do realizacji celu ycia. Na bazie tych inklinacji człowiek w sposób wolny podejmuje decyzje moralne; decyzja prowadz ca do działania realizuj cego dobro doskonali byt ludzki zgodnie z natur . St d w koncepcji Kr pca przedmiotem wła ciwym etyki jest decyzja b d ca „racj bytu rozumnego i wiadomego działania ludzkiego” (*Decyzja bytem moralnym*, s. 65); moralno ma miejsce wsz dzie tym, gdzie człowiek w sposób wiadomy i wolny podejmuje decyzj co do realizacji konkretnego czynu; norm moralno ci jest (odczytana zgodnie z prawd obiektywn) natura ludzka. Człowiek jako byt odpowiedzialny za stan danego mu wiata, twórca kultury oraz obdarzona szczególn godno ci osoba realizuje najpełniej siebie (swoj natur) wtedy, gdy u podło a jego działania tkwi moralna i religijna wi z Bogiem.

Filozofia społecze stwa i kultury. W centrum koncepcji społecze stwa i kultury według M. A. Kr pca stoi człowiek jako byt suwerenny i twórca kultury. Suwerenno , przysługuj ca osobie jednostkowej z racji jej zdolno ci do wiadomej i wolnej decyzji, decyduje o prymacie ontycznym człowieka w stosunku do wszelkich form i struktur zbiorowych, jak np. społecze stwo lub pa stwo. Społecze stwo jest „zespołem zorganizowanych mi dzyludzkich relacji” (*O ludzk polityk* , s. 93) przyporz dkowanych z natury wszechstronnemu rozwojowi osobowemu jednostek czyli dobru wspólnemu; temu celowi podporz dkowane s wszystkie inne dobra społeczne, dobro wspólne stanowi tak e kryterium warto ciowania bytów społecznych. Podstaw metafizyczn istnienia społecze stwa jest w uj ciu Kr pca zespół relacji transcendentalnych ka dej osoby ludzkiej, odniesionych do dobra wspólnego jako aktualizacji jej osobowych potencjalno ci.

Społecze stwo b d c bytem „naturalnie koniecznym” jest normatywnie zwi zane zasadami prawa naturalnego; realizacja dobra wspólnego zale y od oparcia reguł funkcjonowania wspólnoty na przesłankach wynikaj cych z interpretacji natury rozumnej. Istnieje wiele struktur społecznych (takich jak uczelnie wy sze lub partie polityczne) przyporz dkowanych ontycznie naturalnemu celowi nadrz dnemu, jednak szczególn warto i trwało maj naturalne formy społecze stwa: rodzina - naród - pa stwo. Formy te posiadaj

„najbli szej” metafizyczne odniesienie do realizacji dobra wspólnego jednostek, a zasad ich bytowo ci jest wola, akt wolnej decyzji konstytutywny dla danej formy: decyzja zawarcia mał e stwa i zało enia rodziny; akt woli zbiorowo ci uto samiaj cej si z warto ciami j zyka, kultury, tradycji itp. (naród); wreszcie akt woli zbiorowej, na mocy którego zostaje ustanowione prawo nadaj ce wspólnocie kształt ci szej organizacji (pa stwo narodowe).

Cało działa i ich rezultatów, stanowi cych ycie społeczne, a zarazem wyra aj cych je, składa si na kultur ; jej twórca jest człowiek realizuj cy dobro wspólne w nastawieniu na cztery najwy sze warto ci: prawd - dobro - pi kno i wi to . Bytowo kultury opiera si na intencjonalnym sposo- bie prze ywania przez człowieka rzeczywisto ci; owa wtórno bytowa czy- ni j dziedzin szczególnie podatn na zmiany i deformacje. Gwarantem kul- tury w aspekcie jej autentycznie humanistycznego charakteru jest jej podmiot - człowiek kieruj cy si w swym działaniu realistyczn prawd o rzeczy wi- sto ci. W zwi zku z intencjonalnym sposobem bytowania kultu- ra stanowi system znaków „zawieszonych” na aktywno ci człowieka i danych człowiekowi do odczytania. St d istotnym i konstytutywnym jej elementem jest j zyk, którego fundamentalny zwi zek z rzeczywisto ci obiektywn (wymiar transcendentalny j zyka) zapewnia jej trwało i broni przed oderwaniem si od rzeczywistych warto ci i celów człowieka.

ycie jednostki w społecze stwie i innych formach ycia zbiorowego okre la na gruncie prawa naturalnego dziedzina praw człowieka, b d cych „przyrodzonymi uprawnieniami” ka dej osoby ludzkiej. Uprawnienia- *ius*, takie jak prawo do ycia, prawo do prawdy, prawo do wolno ci sumienia i inne, posiadaj prawomocno na mocy natury rozumnej czło- wieka, w szczególno ci odniesienia bytu ludzkiego do dobra wspólnego, w odró nieniu od prawa stanowionego (*lex*), które obowi zuje z mocy woli ustawodawcy. Prawa człowieka w znaczeniu *ius* s racj metafizyczn dla prawa stanowionego, którego kryterium metafizyczne „legalno ci” stanowi zgodnie z zasad dobra wspólnego. (M. A. Kr piec podkre la m. in., i *Deklaracja Praw Człowieka ONZ* jest aktem antropocentrycznym, odwołu- j cym si ostatecznie do warto ci rozumnej natury ludzkiej.)

W dziedzinie filozofii polityki Kr piec równie akcentuje prymat porz - dku natury i moralno ci, przeciwstawiaj c si tendencjom nowo ytnym, które (od Machiavellego) eksponuj w tej dziedzinie porz dek pa stwa i skuteczno ci. Polityka to w jego uj ciu rozropne realizowanie dobra wspólnego; jako taka, b d c podporz dkowan celowi, którym jest suwerenny czło- wiek, stanowi „moralno ludzkiego społecznego działania” (*O ludzk poli- tyk* , s. 15). Pa stwo okrelane przez Kr pca jako „naturalne, konieczne, uporz dkowane zrzeszenie rodzin i gmin dla osi gni cia ludzkiego dobra” (tam e, s. 85) jest bytem powołanym ze wzgl du na dobro suwerennych jed-

nostek, jako takie wi c jest ontycznie struktur „słabsz ” i pochodn w stosunku do bytu osobowego. Wszelka absolutyzacja bytu pa stwowego (przykładem ustrój totalitarny) stanowi deformację metafizycznego ładu społecznego i uzurpację aksjologiczną, nawet je li dokonywana jest w imi „dobra ogółu”; albowiem tylko jednostkowa osoba posiada mo no urzeczywistnienia dobra wspólnego jako istotnego celu stoj cego przed „organizmem” pa stwowym. Osoba jest w pa stwie bytem suwerennym, jednak do natury ycia społecznego nale y cedowanie przez jednostki osobowe cz ci swej suwerenno ci w celu powołania oraz utrzymania w istnieniu bytu pa stwego. Do struktury pa stwa nale jako istotne elementy: system prawny, rola władzy pa stwowej oraz sposoby jej sprawowania; dlatego o ocenie konkretnego pa stwa decyduje stopie realizacji w nim dobra wspólnego poprzez społeczno-gospodarcze rodki na gruncie okre lonego systemu prawnoustrojowego (zob. tam e, ss. 90 i 137).

Pogl dy metafizyczne Mieczysława A. Krpieca pełni równie funkcję podstawy uzasadnie jego uwag z dziedziny filozofii dziejów. Analiza strukturalno-istotowa poszczególnych typów cywilizacji (w której nawi zuje do ustale Feliksa Konecznego) prowadzi do wniosku, i tylko cywilizacja łąci ska stwarza realne przesłanki dla zabezpieczenia i realizacji naturalnych praw osoby ludzkiej. Stanowi o tym takie fundamentalne cechy tej cywilizacji jak afirmacja prawdy przyjmowana jako cel (norma) poznania; upatrywanie w samym dobru celu działania; traktowanie zdrowia jako warunku rozwoju człowieka, oraz respekt dla własno ci prywatnej jako podstawy ycia gospodarczego. Tylko w tym typie cywilizacji idea personalistyczna, odwołuj ca si do faktu i warto ci Boga-Człowieka, zachowała swoj ci gło w dziejach, a godno osoby ludzkiej stanowi trwały czynnik zabezpieczaj cy człowieka od strony aksjologicznej przed uzurpacją lub zdominowaniem przez struktury społeczne. W wyborze kultury łąci sko-rzymskiej u zarania pa stwowo ci polskiej oraz w roli Ko cioła katolickiego odgrywanej na przestrzeni całej historii Polski upatruje M. A. Krpiec istotne elementy to samo ci narodu polskiego.

V. UCZNIOWIE I KONTYNUATORZY. Mieczysław Albert Krpiec od ponad pół wieku zwi zany jest z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, w szczególno ci z Wydziałem Filozoficznym tej uczelni. Formalna liczba około 360 dyplomantów (magistrów i doktorów) zwi zanych z jego seminariami nie oddaje ci le zakresu oddziaływania jego my li oraz działalno ci dydaktycznej. Wzi wszy pod uwag fakt niezwyklej popularno ci wykładów, seminariów i dzieł Krpieca na innych wydziałach KUL, a tak e na innych uczelniach krajowych, ilo uczniów filozofa nale y szacowa w o wiele wi kszych rozmiarach.

Liczna grupa jego uczniów tworzy dziś główny cz rodowiska naukowego rozwijający go i nauczający go w kraju filozofii klasycznej, zwłaszcza w wersji tomizmu egzystencjalnego. Niektórzy z nich poszli własną drogą i są twórcami oryginalnymi podejść lub rozwięzania na płaszczyźnie tej filozofii. Z nich najwybitniejsi to abp Marian Jaworski, Antoni B. Stępień, Władysław Strómski, bp Bohdan Bejze, ponieważ także Mieczysław Gogacz. Do cięskiego grona uczniów - współpracowników Krępcy należą Zofia J. Zdybicka UrszSJK, metafizyk, filozof religii i wieloletni dziekan Wydziału Filozoficznego KUL; Andrzej Maryniarczyk SDB, kierownik Katedry Metafizyki KUL; Piotr Jaroszyński, filozof kultury, estetyki i działacz polityczny; a także Henryk Kierek, Krzysztof Wrocławski i Włodzimierz Dłubacz.

Do kontynuatorów idei filozoficznych autora *Realizmu ludzkiego poznania* i *Metafizyki* należą wielu czynnych dziś twórczo lub dydaktycznie uczonych pracujących w różnych miejscach i o rodkach naukowych w Polsce i za granicą. Przykładowo wymieni można: Andrzeja Wawrzyniaka, Edmunda Morawca, Romualda Jakuba Wekslera-Waszkina, Ignacego Deca, Mariana Wolickiego, Czesława Szczęsnego, Stanisława Ziemiańskiego, Bogusława Pazia; w zagranicznych o rodkach pracujących m. in. Andrew Wornicki i Hugh McDonald. Inną grupę uczniów stanowi filozofowie, którzy z różnych względów oddalili się od cięskiej rozumianej teorii bytu albo zaprzestali współpracy ze swoim mistrzem; należą tu m. in. Elbieta Wolicka, Wojciech Chudy, Paweł Pachciarek, Jan Hartman, Jacek Rabus, Marek Piechowiak i Stanisław Gałkowski.

Wpływ myśli i obecność poglądów filozoficznych M. A. Krępcy zaznaczyły się na trwałe w lubelskiej szkole filozoficznej, której był współtwórcą. Działalność ta obejmuje szeroki zakres dziedzin: od teorii poznania po etykę i filozofię kultury, jednak w swej „cięskiej” metafizycznej nadal charakteryzują ją prymat tomizmu egzystencjalnego, podejmowanie starań w celu reinterpretacji metafizyczno-egzystencjalnych różnych obszarów antropologii filozoficznej, filozofii polityki, filozofii sztuki i in., a także staranność ustaleń metafizycznych (zwłaszcza w dziedzinach historii filozofii i metodologii metafizyki). Te dyrektywy badawcze stały u początków szkoły lubelskiej, zawsze te cechowały nastawienie filozoficzne M. A. Krępcy. Kontynuacja tej szkoły filozoficznej w dużej mierze zasadza się na zachowaniu pryncypiów i przestrzeganiu reguł filozofowania wyznaczonych przez jej współtwórcę; jest to wyrazem cięskiej myśli.

VL KOMENTARZ. Koncentracja analiz wyjątkowych Krępcy na istnienie bytu sprawia, iż jego filozofia stanowi spójny, całościowo ujmujący rzeczywistość i wyjątkowość jej ostatecznie w swoim aspekcie struktur myśli. Jedno poznania, człowieka i świata jest w tej metafizyce jedno cięskie bytu,

którego zakres rozciąga się od poszczególnego konkretnego a po najogólniejszy przedmiot: byt jako byt. Kr piec uwspółcześniając językowo i metodologicznie inspiracje metafizyczne płynące od św. Tomasza z Akwinu przeciwstawił się tendencjom subiektywizmu i irracjonalizmu coraz bardziej dominującym w kulturze filozoficznej dwudziestego wieku. Wskazał, i tym, co decyduje z samej natury poznania o nachyleniu człowieka raczej ku bytowi niż (na przykład) ku *cogito*, jest istnienie (*esse*) rozumiane jako akt. Wyśłek jego nie dokonywał się w próżnię, mógł nawiązać do poprzedników (Del Prado, Nicolas, Geiger i in.). Nie był też w tym zamierzeniu i pracy intelektualnej osamotniony (Gilson, Maritain, Świeżawski), jednak jego dzieło metafizyczne wniosło szereg oryginalnych rozwiązań do dyskusji o tym temacie w dyskursie filozoficznym ostatnich dekad nie tylko w Polsce. Należą do nich w pierwszej mierze teza o absolutnie bezpośrednim pierwszym sferze egzystencjalnym, ustalenia w dziedzinie metody metafizyki (zwłaszcza zarysowanie procesu separacji), koncepcja transcendentalności (bytu, poznania i języka), teoria analogii bytu i poznania oraz całościowa, osadzona na teorii prawa naturalnego wizja człowieka jako suwerennej osoby, wizja, której implikacje filozoficzne dotyczą wielu dziedzin antropologicznych i ściśle z filozofii polityki i historiozofii.

Wielkie dzieło filozoficzne M. A. Kr pieca, obejmujące obszernie rozważania monograficzne na temat dziedzin szczegółowych, takich jak poznanie, wolność, miłość, zło, miarę, kultura, polityka i religia, zawiera również fragmenty lub aspekty, które budzą wątpliwość i bywają poddawane krytyce. Odnośnie do metody zwraca się uwagę na dominację genetycznego aspektu wyjaśniania na niekorzyść aspektu strukturalnego i funkcjonalnego. Odnośnie do problematyki punktu wyjścia metafizyki w wątpliwość budzi niewyrażony stosunek w pierwotnym sferze egzystencjalnym elementu percepcyjnego do teoretycznego. W teorii transcendentalności ciągłe kontrowersyjny pozostaje sposób „zawierania się” sfer w pojęciach transcendentalnych. W związku z opisem i wyjaśnianiem osoby ludzkiej w oparciu o już skonstruowaną teorię bytu zarzuca się koncepcji Kr pieca zbyt mały udział elementów subiektywno-podmiotowych w jego opisie struktury osoby. Wiele zdań kwestionujących tę filozofii oraz krytyk pod jej adresem wynika z nieporozumienia lub może podłoże czysto językowe. Styl i użycie terminologii w wypowiedziach Kr pieca nierzadko narażają się na zasadne zarzuty wieloznaczności, niezgodności pojęcia a nawet budzą podejrzenie co do wewnętrznej sprzeczności twierdzeń; ponadto częste modyfikowanie przez filozofa tradycyjnych znaczeń terminów technicznych (jak np. sfer egzystencjalny, pojęcie transcendentalne lub „ja”) sprawia, iż jego poglądy stają się trudno porównywalne z analogicznymi przedmiotowo poglądami należącymi do innych systemów myślenia.

Mankamenty i uchybienia nie zmieniają jednak generalnej oceny tej filozofii. Mieczysław Albert Krpiec przez ponad pół wieku konsekwentnej i wiernej realizmowi i obiektywizmowi pracy filozoficznej stworzył bardzo koherentny zespół poglądów ogarniający wyjątkowo nianiem metafizycznym całość rzeczywistości dostępną w poznaniu ludzkiemu. Metafizyka Krpieca, będąca - zarówno ze względu na swe rozmiary i wszechstronność - jak i doniosłość merytoryczną - najwłaściwszym dokonaniem filozofii klasycznej w Polsce dwudziestego wieku, jest ponadto propozycją teoretyczną walentnie wiążącą poglądy. Wizja wiata implikowana przez nią przekazuje obraz jedności i harmonii człowieka z otaczającą go rzeczywistością, a także ludzi i narodów między sobą. Zasad tych wszystkich jedności, które od strony aksjologicznej stanowią normatywne wskazania metafizyczno-etyczne - jest Bóg odczytywany w świetle teorii bytu jako *Ipsum Esse*, ich punktem wyjścia za dostępnymi jako dejistocie ludzkiej aktom nośnymi bytowej zakorzenionymi w absolutnym Actus Purus oraz aktom nośnymi poznawczymi - są do egzystencjalny, w którego podstawowej formie człowiek odnajduje swoje analogiczno-metafizyczne pokrewieństwo z bytem.